

Boerenleven in Drenthe

Op veel plekken bewaard gebleven

Nog niet zo lang geleden werkte het grootste deel van de Drentse bevolking als boer(in) of landarbeider. Het was vaak hard werken voor weinig geld, hoewel sommige boeren een heel goed inkomen verwierven. In Drenthe zijn veel oude boerderijen bewaard gebleven. Ook het oude boerenleven is op veel plekken terug te vinden.

Museumboerderijen

Het oudste type boerderij in Drenthe is het hallehuis, ook wel Saksische boerderij genoemd. Tot de zeventiende eeuw bestond een boerderij van dit type uit één grote ruimte voor mens en dier. Dit wordt een 'lös hoës' genoemd.

Het enige nog bewaard gebleven voorbeeld hiervan is de zeventiende eeuwse museumboerderij De Bruntingerhof in Orvelte. De boerderij is niet meer in gebruik, maar je kunt er nog steeds zien hoe mensen vroeger leefden tussen hun dieren en hoe zij gebruik maakten van hun landbouwwerktuigen.

In museumboerderij Pasmans Huus in Ruinen krijg je een idee van het boerenleven rond 1900. Behalve een boerenkeuken en bedsteden zijn er ook oude landbouwwerktuigen en een timmerplaats te zien. In Ruinerwold staat een boerderij uit begin 1600. In het voorhuis kun je zien hoe er in de zeventiende eeuw in werd gewoond.

Beheerboerderijen

De stichting Het Drentse Landschap bezit veel oude boerderijen. Sommige worden nog als boerderij gebruikt en geven een beeld van het oude boerenleven. Bij deze zogenoemde beheerboerderijen graast het vee op de weilanden en wordt graan verbouwd op de akkers. Een voorbeeld van een beheerboerderij is de Sophiahoeve in Doldersum waar ook regelmatig een open dag wordt gehouden.

Plaggenhutten

Wie niet een eigen boerderij bezat, werkte als landarbeider. De allerarmste landarbeiders woonden in schamele onderkomens genaamde van plaggen. In het openluchtmuseum Ellert en Brammert in Schoonoord kunt u een plaggenhut van binnen bekijken. Het museum geeft verder een overzicht van boerenleven in Drenthe.

Kennismaken met... Alexander Ekkels
beheerboer voor Het Drentse Landschap

Vier jaar geleden kwam een droom uit voor Alexander Ekkels (1973) toen hij door Het Drentse Landschap werd aangenomen als beheerboer.

In Rheebruggen, bij Uffelte, houdt hij het oude boerenland in stand. Een rietgedekte boerderij uit 1835 en 300 hectaren grasland, akkerland en bos vormen zijn woon- en werkplek. 'Het landschap hier is erg oud en ik beheer het zoals het 200 jaar geleden werd beheerd.'

Alexander verzorgt veertig roodbruine koeien van het Franse ras Limousin. Zij beheren het landschap door het in de zomer te begrazen. In de winter krijgen zij kuilgras waarvan Alexander zelf een voorraad heeft aangelegd. Daarnaast eten de koeien rogge, haver en gerst dat Alexander verbouwt op de akkers. De uitwerpselen van de koeien worden gebruikt om de akkers en de graslanden te bemesten. 'Deze kringloop was vroeger heel gewoon en wij houden deze in stand,' vertelt Alexander.

Het landschap rond de beheerboerderij ziet er heel anders uit dan het boerenland dat wij tegenwoordig kennen. Alexander: 'Overal zijn kleine stukjes grasland met walletjes en poelen voor het vee. Je krijgt hier echt het idee dat je 200 jaar terug bent in de tijd.' Tegenwoordig is boerenland veel uitgestreker. 'Tijdens de ruilverkaveling werd alles platgemaakt en kreeg je wijde uitzichten,' legt Alexander uit.

Beheerboer Alexander doet al het werk op de boerderij zelf en dat is soms best zwaar. 'Ik moest vannacht om half vier nog opstaan omdat er een kalf kwam.' Toch vindt hij het 'heel mooi werk'. 'Je bent veel buiten en veel met koeien bezig en met het landschap. Het is ook een prachtige plek om te wonen.'

Drentse boeren op de es

Plaatsen als Dwingeloo en Orvelte worden esdorpen genoemd. Een es is aaneengesloten landbouwgrond buiten het dorp die door boeren gezamenlijk werd bewerkt.

Essen bestaan sinds de twaalfde eeuw en tot ca. 1500 werden er gerst, haver en bonen op verbouwd. Aardappels kwamen in de achttiende eeuw.

Esdorpen zijn tegenwoordig nog herkenbaar aan de centraal in het dorp gelegen brink en worden daarom ook wel brinkdorpen genoemd.

De brink lag vroeger aan de rand van het dorp en was de verzamelplaats voor het vee. Er stonden eiken en populieren en er werd markt gehouden. Door uitbreiding van de dorpen kwam de brink in het centrum te liggen.

Esdorpen liggen vaak in de buurt van een beek, zodat in het beekdal voedsel voor het vee kon worden verbouwd.

Verder lagen bij het dorp weilanden waar de koeien konden grazen en heidevelden, zoals het Dwingelderveld, waar de schapen werden gehoed.

De Noordes bij Orvelte is de enige es in Drenthe waar je het middeleeuwse landbouwpatroon nog kunt zien.

Wat is dat? Stookhok

Een stookhok is een klein stenen gebouw met twee ramen, een deur en een schoorsteen.

Het stond direct naast de boerderij en dicht in de buurt van een waterpomp. Dit alles was nodig omdat het gebouwtje vaak werd gebruikt en omdat er altijd vers water nodig was.

Het stookhok was in de eerste plaats bedoeld als overdekte plaats voor de bereiding van varkensvoer (gekookte aardappels).

Rond 1900 kwamen er steeds meer varkenshouderijen in Drenthe. Varkensvoer werd buiten op het erf gekookt.

Dit was gevaarlijk voor de rietgedekte boerderij. Daarom werden stookhokken gebouwd.

In het stookhok stond een grote kookpot en een kookkachel of een kookfornuis.

Later ging men het stookhok ook gebruiken om ondermeer de was te koken en weckpotten te ontsmetten. Al dit werk werd gedaan door vrouwen.

Erfgoedprojecten

Boerenleven in de klas:
regenmeter en tuinkers

Opdracht 1 Maak zelf een regenmeter

Van een lege frisdrankfles en een handje knikkers maakt u eenvoudig een regenmeter.

Zet uw meter een paar uur in de regen en u weet direct hoeveel regen er in die tijd is gevallen.

Voor boeren is het heel belangrijk om de hoeveelheid regen bij te houden. Sommige planten hebben immers veel regen nodig en andere planten juist niet.

Opdracht 2: Groei zelf tuinkers

Hoe boeren hun groente op het land laten groeien kunt u in het klein terugzien door zelf tuinkers te kweken.

Tuinkers smaakt frispittig en is lekker op de boterham. Het groeit binnen een week.

Gebruik potgrond of een laagje natte watten om de zaadjes in te doen.

Voor wie: groep 2 t/m 5

Kijk op: www.scharrelkids.nl/naar-buiten/slecht-weer-tips/ voor de opdrachten en op www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20060913_regenmeter_maken voor een filmpje.

